

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Європейські стандарти адвокатури

Навчально-методичний посібник

Чернівці
2021

УДК 347.965 (477)

Є 22

Друкується за ухвалою
Вченої ради Чернівецького національного університету
ім. Юрія Федьковича
Протокол № __ від __ 2021 р.

Рецензенти:

Вільчик Тетяна Борисівна, доктор юридичних наук
професор, завідувачка кафедри адвокатури Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Єзерська Алла Олегівна, адвокат, голова Ради адвокатів
Чернівецької області

Автори: *Паскар Ауріка Лазорівна*, к.ю.н., доцент кафедри
процесуального права Чернівецького національного університету імені
Юрія Федьковича, *Щербанюк Оксана Володимирівна*, д.ю.н., професор,
завідувачка кафедри процесуального права Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича.

Паскар А.Л., Щербанюк О.В.

Є 22 Європейські стандарти адвокатури: навч.-метод. посібник
/ Ауріка Паскар, Оксана Щербанюк. – Чернівці: Чернівець.
нац. ун-т, 2021. 82 с.

Навчально-методичний посібник з дисципліни «Європейські
стандарти адвокатури» розроблено відповідно до освітньо-професійної
програми «Право», містить розгорнутий опис навчальної дисципліни,
програму дисципліни, плани та зміст лекційних занять, плани та зміст
практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, теми
рефератів, перелік питань для підсумкового оцінювання, список
рекомендованих джерел з критерії оцінювання знань студентів.

Для студентів, аспірантів і викладачів юридичних вузів і
факультетів.

УДК 347.965 (477)

© Паскар А.Л., Щербанюк О.В., 2021

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2021

ЗМІСТ

Мета і завдання навчальної дисципліни	4
Опис навчальної дисципліни	7
Програма навчальної дисципліни.....	10
Плани лекційних занять	15
Плани практичних занять і методичні рекомендації щодо підготовки до них.....	25
Завдання для самостійної роботи студентів.....	53
Теми рефератів і доповідей.....	56
Вимоги та критерії до оцінювання знань студентів.....	58
Перелік залікових питань.....	60
Перелік нормативно-правових актів і рекомендованої літератури до навчальної дисципліни.....	64

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Європейські стандарти адвокатури» є вибірковим компонентом (циклу професійної підготовки) освітньої програми «Право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», галузі знань 08 «Право», кваліфікація: Магістр, Право в обсязі 3 кредитів ЄКТС.

Призначення навчальної дисципліни «Європейські стандарти адвокатури» - отримання знань про природу, значення та функцій європейських стандартів адвокатури в умовах інтеграції України до Європейського Союзу.

Мета навчальної дисципліни - підвищення обізнаності студентів правничих спеціальностей щодо суті та особливостей проявів європейських стандартів адвокатури, вироблення когнітивних вмінь у предметній області європейських стандартів адвокатури та практичних навиків розпізнавання стандартів регулювання статусу адвоката в Європейському Союзі.

Завдання навчальної дисципліни «Європейські стандарти адвокатури» полягають у набутті студентами наукових знань про концептуальні підходи до розуміння європейських стандартів професійної діяльності адвоката та практичних умінь і навичок у цій сфері, а саме: а) загальні компетентності: здатність до критичного осмислення суспільних та галузевих процесів та явищ; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність проведення досліджень на відповідному рівні; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, в тому числі іноземних; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність спілкуватися іноземною мовою; здатність генерувати нові ідеї (креативність); здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); здатність працювати в міжнародному контексті; здатність розробляти проекти та управляти ними; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність цінувати та поважати різноманіття та полікультурності; здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; б) фахові компетентності: концептуальне і нормативне розуміння сутності верховенства права як однієї з основоположних цінностей демократичної держави та ролі європейських стандартів адвокатури в утвердженні даного принципу; розуміння правової системи європейського союзу та співвідношення з нею правової системи України; розуміння впливу конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та інституту адвокатури в Україні; розуміння взаємодії міжнародного права та міжнародних правових систем і правової системи України; поглиблене знання та розуміння стандартів діяльності адвокатів в Європейському Союзі; здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію; розуміння концептуальних засад реалізації судової влади та особливостей здійснення правосуддя в Україні та Європейському Союзі; здатність застосовувати інструменти позасудового розгляду та вирішення правових спорів; здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності; здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також знання практики їх застосування; здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів, і підвищувати рівень своєї професійної діяльності, враховуючи визначення напрямку для підвищення кваліфікації та професійного навчання впродовж життя; розуміння стандартів професійної незалежності та відповідальності правника і здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності; здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем і характер оптимальних рішень з належною аргументацією; розуміння людської гідності і людських прав як фундаменту і ціннісних орієнтирів правової системи та методології правозастосування та здатність дотримуватися їх у професійній

діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Європейські стандарти адвокатури» студент буде **знати**:

- поняття і природу європейських стандартів адвокатури;
- витоки та еволюцію європейських стандартів адвокатури;
- європейські стандарти доступу до професії адвоката;
- європейські стандарти професійної відповідальності адвоката;
- європейські стандарти етики адвоката;
- європейські стандарти гонорарної політики;
- європейських стандарт адвокатської таємниці;
- основні концепції монополії адвокатури;
- судову практику в предметній галузі європейських стандартів адвокатури;
- європейські стандарти гарантій прав адвокатів в ЄСПЛ.

уміти:

- вільно орієнтуватися в європейських стандартах адвокатури;
- вільно володіти базовим категорійно-понятійним апаратом європейських цінностей адвокатури;
- застосувати європейське законодавство про адвокатуру на практиці;
- вільно орієнтуватися в системі рішень ЄСПЛ щодо стандартів діяльності адвокатури;
- вибудовувати систему належної аргументації при розкритті змісту європейських стандартів адвокатури у конкретних правових ситуаціях;
- формулювати необхідні положення, узагальнення, оцінки, висновки та практичні рекомендації під час аналізу ходу та результатів застосування системи європейських стандартів адвокатури на практиці;
- обґрунтовано та мотивовано викладати свої думки;
- застосовувати набуті знання у повсякденній практичній професійній діяльності;
- самостійно опрацьовувати навчальну і наукову літературу, нормативно-правові акти, в тому числі інтернет-ресурси з питань європейських стандартів адвокатури та ін.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	5	10	3	90	15	15	-	-	60	-	залік
Заочна	5	10	3	90	4	4	-	-	82	-	залік

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі					
		л	п	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1. Світоглядні, теоретичні та позитивні джерела, природа і зміст європейських стандартів адвокатури												
Тема 1. Вступ: поняття, природа європейських стандартів адвокатури	11	2	3	н/п	6	11	н/п	н/п	н/п	н/п	н/п	11
Тема 2. Закріплення європейських стандартів адвокатури у	10	2	2	н/п	6	13	1	1	н/п	н/п	н/п	11

праві Європейського Союзу											
Тема 3. Стандартизація адвокатської діяльності за європейськими зразками	13	3	2	н/п	8	13	1	1	н/п	н/п	11
Разом по модулю 1	34	7	7	н/п	20	37	2	2	н/п	н/п	33
Змістовий модуль 2. Європейська практика регулювання правового статусу адвоката											
Тема 4. Європейські стандарти гарантій професійної діяльності адвоката	14	2	2	н/п	10	14	1	1	н/п	н/п	12
Тема 5. Європейські стандарти юридичної відповідальності адвоката	14	2	2	н/п	10	12	н/п	н/п	н/п	н/п	12
Тема 6. Європейські стандарти етики професійних відносин адвоката	14	2	2	н/п	10	14	1	1	н/п	н/п	12
Тема 7. Європейські стандарти гонорарної політики адвоката	14	2	2	н/п	10	13	н/п	н/п	н/п	н/ п	13
Разом по модулю 2	56	8	8	н/п	40	53	2	2	н/п	н/п	49
УСЬОГО	90	15	15	н/п	60	90	4	4	н/п	н/п	82

1.1. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми
1.	Вступ: поняття, природа європейських стандартів адвокатури
2.	Закріплення європейських стандартів адвокатури у праві Європейського Союзу
3.	Стандартизація адвокатської діяльності за європейськими зразками
4.	Європейські стандарти гарантій професійної діяльності адвоката
5.	Європейські стандарти юридичної відповідальності адвоката
6.	Європейські стандарти етики професійних відносин адвоката
7.	Європейські стандарти гонорарної політики адвоката

1.2. Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва теми
1.	Вступ: поняття, природа європейських стандартів адвокатури
2.	Закріплення європейських стандартів адвокатури у праві Європейського Союзу
3.	Стандартизація адвокатської діяльності за європейськими зразками
4.	Європейські стандарти гарантій професійної діяльності адвоката
5.	Європейські стандарти юридичної відповідальності адвоката
6.	Європейські стандарти етики професійних відносин адвоката
7.	Європейські стандарти гонорарної політики адвоката

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Світоглядні, теоретичні та позитивні джерела, природа і зміст європейських стандартів адвокатури

Тема 1. Вступ: поняття, природа європейських стандартів адвокатури

Суть стандартів організації та професійної діяльності адвокатури. Зміст та співвідношення понять «стандарт» і «стандартизація». Ознаки стандартів адвокатури та професійної адвокатської діяльності: правозахисний характер; повага до правосуддя; відчуття солідарності; особлива логіка мислення; належність до інститутів громадянського суспільства; урахування змін і доповнень до законодавства та коливань слідчої та судової практики. Генезис стандартів адвокатури у світі. Європейські стандарти, що регулюють здійснення адвокатської діяльності. Поняття європейських стандартів організації і діяльності адвокатури. Роль європейських стандартів адвокатури у системі професійної юридичної діяльності. Мета запровадження, значення і система стандартів організації та професійної діяльності адвокатури. Класифікація стандартів організації та професійної діяльності адвокатури.

Тема 2. Закріплення європейських стандартів адвокатури у праві Європейського Союзу

Міжнародно-правові акти, що встановлюють основи професійної діяльності адвокатів. Загальносвітові (універсальні), регіональні (європейські) та національні стандарти адвокатської діяльності. Нормативно-правові акти та документи Європейського Союзу, що регламентують юридичну й адвокатську діяльність. Значення Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини та правових позицій Європейського суду з прав людини у формуванні й утвердженні стандартів правничої допомоги та професійної діяльності адвокатів. Роль внутрішньо-національних та корпоративних

правила адвокатської етики у встановленні стандартів професійної адвокатської діяльності. Поняття, значення й система джерел європейських стандартів адвокатури.

Тема 3. Стандартизація адвокатської діяльності за європейськими зразками

Європейський вимір стандартизації адвокатської діяльності. Стандартизація адвокатської діяльності на національному рівні. Роль внутрішньо-національного законодавства у встановленні стандартів адвокатської діяльності. Органи адвокатського самоврядування та стандартизація адвокатської діяльності. Поняття та загальна характеристика основних європейських стандартів щодо організації та діяльності інституту адвокатури. Незалежність адвоката й адвокатури. Дотримання законності у професійному житті адвоката. Належна кваліфікація і підготовка адвокатів. Безперервна юридична освіта адвокатів та підвищення їхньої професійної кваліфікації. Дотримання адвокатської таємниці. Повага до адвокатри та адвокатської професії. Чесність та добропорядність адвоката. Стандарти страхування професійної адвокатської діяльності. Спеціалізація адвокатів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Європейська практика регулювання правового статусу адвоката

Тема 1. Європейські стандарти гарантій професійної діяльності адвоката

Поняття, суть та призначення гарантій професійної діяльності адвоката. Система європейських стандартів гарантій професійної діяльності адвокатів. Найтипівіші порушення прав і гарантій професійної діяльності адвокатів. «Основні положення ООН про роль адвокатів» і гарантії адвокатської діяльності закріплені ними. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини в частині встановлення гарантій професійної

адвокатської діяльності. Загальна характеристика основних стандартів гарантій професійної діяльності адвокатів, встановлених міжнародною асоціацією адвокатів: створення належних умов для отримання особою професійної правової допомоги з боку обраного нею незалежного адвоката; роль професійних асоціацій адвокатів у підтримці професійних стандартів та етичних норм, у захисті своїх членів від необґрунтованих обмежень і порушень, у забезпеченні юридичною допомогою всіх, хто її потребує, а також у взаємодії з урядовими та іншими інститутами для досягнення цілей правосуддя; діяльність адвоката відповідно до законних інтересів клієнта і без будь-якого втручання чи тиску з боку органів влади або громадськості; заборона ототожнення чи ідентифікації адвоката органами влади та громадськістю з його клієнтом або зі справою свого клієнта; заборона переслідування адвоката і застосування до нього кримінальних, цивільних, адміністративних або інших санкцій чи погроз їх застосування внаслідок того, що він надавав поради або представляв інтереси клієнта відповідно до закону; заборона суду чи адміністративному органу відмовляти у визнанні права адвоката, який має необхідний допуск до практики в цьому регіоні, представляти в цьому суді або органі інтереси свого клієнта.

Тема 2. Європейські стандарти юридичної відповідальності адвоката

Інститут юридичної відповідальності адвоката. Місце юридичної відповідальності у структурі правового статусу адвоката. Суть і види юридичної відповідальності адвокатів. Ретроспективні та перспективні функції юридичної відповідальності адвокатів. Суть адміністративної відповідальності адвоката. Підстави та порядок притягнення адвоката до адміністративної відповідальності. Види санкцій, які можуть застосовуватися до адвокатів за вчинення адміністративних правопорушень. Особливості притягнення адвоката до кримінальної відповідальності. Забезпечення балансу дотримання гарантій адвокатської діяльності в процесі

притягнення адвоката до кримінальної відповідальності. Загальна характеристика основних кримінальних правопорушень, які найбільш характерні в аспекті здійснення професійної адвокатської діяльності. Специфіка застосування кримінальних покарань до адвоката і вплив цього на його професійну діяльність. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Підстави, суб'єкти та порядок притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Етапи дисциплінарного провадження щодо адвоката. Види дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвоката за порушення правил адвокатської етики. Цивільно-правова (матеріальна відповідальність адвоката).

Тема 3. Європейські стандарти етики професійних відносин адвоката

Поняття та роль етичних стандартів професійної поведінки адвокатів. Адвокатська етика та адвокатська деонтологія. Етичні стандарти поведінки адвокатів. Джерела етичних стандартів професійної поведінки адвокатів. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства. Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів. Міжнародний кодекс етики Міжнародної колегії адвокатів. Правила адвокатської етики. Суть правил професійної етики. Генеральні принципи етики адвокатів Міжнародної асоціації юристів. Суть і зміст основних загальновизнаних етичних стандартів професійної поведінки адвокатів. Дотримання принципів законності, неприпустимості конфлікту інтересів, конфіденційності, компетентності й добросовісності, а також інших етичних принципів в професійній діяльності адвоката. Європейські стандарти етичних взаємовідносин між адвокатами. Європейські стандарти дотримання норм адвокатської етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвоката. Стандарти етики професійних відносин адвоката і соціальні мережі.

Тема 4. Європейські стандарти гонорарної політики адвоката

Гонорар адвоката: європейські стандарти та вимоги національного права. Основні нормативно-правові акти, які регламентують відносини у сфері встановлення та виплати винагороди адвокатам. Роль Хартії основних принципів європейської адвокатської професії у регулюванні питань стосовно адвокатського гонорару. Характеристика положень Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства щодо гонорарної політики адвокатів. Стандарти визначення розміру гонорару адвоката. Зміст принципу справедливого ставлення до клієнтів у питаннях гонорару. Гонорар успіху адвоката і стандарти його застосування. Інститут гонорару за рекомендацією. Практика Європейського суду з прав людини з питань установаження та виплати гонорару адвоката.

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Світоглядні, теоретичні та позитивні джерела, природа і зміст європейських стандартів адвокатури

Тема 1. Вступ: поняття, природа європейських стандартів адвокатури

1. Адвокатура та її місце в суспільстві згідно з нормами міжнародного права.
2. Міжнародні стандарти адвокатури: поняття, система, класифікація.
3. Історичні умови формування європейських стандартів адвокатури.
4. Поняття, суть і призначення європейських стандартів адвокатури.
5. Основні європейські стандарти адвокатської діяльності.

Література:

Базова

1. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. Право України. 2016. № 8. С. 92–94.
2. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. Право України. 2007. № 12. С. 69-71.
3. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 490 с.
4. Молло Ф.Э. Правила адвокатской профессии во Франции. Вопросы адвокатуры. 2000. № 1. С. 6–91.
5. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 36 с.
6. Щербанюк О.В. Європейські стандарти доступу до

адвокатської діяльності. Право України, 2019. № 12. С. 70-83.

Допоміжна

7. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. Вісник Академії адвокатури України, 2009. Число 1. С. 7–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_1_1.pdf.

8. Гальонкіна Ю. С. Інкультурація та професійна етика юриста. Філософські та методологічні проблеми права, 2016. № 1. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/452/1/16.pdf>

9. Директива Ради ЄС №77/249 від 22 березня 1977 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_288

10. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

11. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського співтовариства від 01.10.1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343

12. Загальні принципи для спільноти юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів (ІВА) 20.09.2006 р. у Чикаго. URL: www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=FF459E31-D2E8-4EA8.

Тема 2. Закріплення європейських стандартів адвокатури у праві Європейського Союзу

1. Поняття та класифікація джерел стандартів професійної діяльності адвокатів.
2. Міжнародно-правові акти, що регламентують організацію та здійснення професійної адвокатської діяльності.
3. Акти міжнародних та європейських професійних правничих асоціацій, які стосуються адвокатської професії.
4. Прецедентна судова практика міжнародних та європейських судів щодо стандартів професійної адвокатської діяльності.
5. Акти національного права, які врегульовують організацію та професійну діяльність адвокатів.
6. Роль національних звичаїв і традицій у формуванні стандартів адвокатської професії.

Література:

Базова

1. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. *Право України*. 2016. № 8. С. 92–94.
2. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. *Право України*. 2007. № 12. С. 69-71.
3. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського співтовариства від 01.10.1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343
4. Загальні принципи для спільноти юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів (ІВА) 20.09.2006 р. у Чикаго. URL: www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=FF459E31-D2E8-4EA8.
5. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. 240 с.

Допоміжна

6. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. К.: Інтерсервіс, 2017. 800 с.
7. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 36 с.
8. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2017. № 1(16). С. 179–183.
9. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 490 с.
10. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. 240 с.
11. Щербанюк О. В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. *Право України*, 2019. № 12. С. 70-83.

Тема 3. Стандартизація адвокатської діяльності за європейськими зразками

1. Поняття та загальна характеристика європейських стандартів організації та діяльності інституту адвокатури.
2. Сутність основних принципів адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних правових актах.
3. Основні засади транскордонної діяльності адвокатів.
4. Міжнародні стандарти організації та діяльності інституту адвокатури у рішеннях ЄСПЛ.

Література:

Базова

1. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. Право України. 2016. № 8. С. 92–94.

2. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. Право України. 2007. № 12. С. 69-71.

3. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 490 с.

4. Молло Ф.Э. Правила адвокатской профессии во Франции. Вопросы адвокатуры. 2000. № 1. С. 6–91.

5. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 36 с.

Допоміжна

6. Варфоломеева Т., Жуковська О. Історія розробки перших правил адвокатської етики в Україні. URL:<https://tomorrowlawyer.org/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8FD0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%>

7. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав

людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). URL : <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standartiv-abo-bol-ovi-tochki-sogodennya-advokaturi-ukraini.html>

8. Звіт за результатами аналізу змісту Правил адвокатської етики НААУ на предмет їх відповідності міжнародним стандартам. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/NJ_Bar_RoC_Report-_Wortham_Oct_2018_UKR_.pdf

9. Правила професійної етики адвоката у Франції. Закон від 12.07.2005 р.. № 2005-790. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000633327&dateTexte=&categorieLien=id>

10. Європейські стандарти в адвокатурі передбачають страхування професійної відповідальності адвоката / Національна Асоціація Адвокатів України URL: <http://unba.org.ua/news/print/1336-evropejs-ki-standarti-vadvokaturi-peredbachayut-strahuvannya-profesijnoi-vidpovidal-nosti-advokata.html>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Європейська практика регулювання правового статусу адвоката

Тема 1. Європейські стандарти гарантій професійної діяльності адвоката

1. Поняття та функції гарантій адвокатської діяльності.
2. Предмет і ознаки європейських гарантій професійної діяльності адвоката.
3. Суб'єкти реалізації та дотримання стандартів гарантій професійної діяльності адвокатів.
4. Система та види правових гарантій діяльності адвокатів.
5. Ключові рішення ЄСПЛ щодо гарантій професійної адвокатської діяльності.

Література:
Базова

1. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). URL : <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standartiv-abo-bol-ovi-tochki-s-ogodennya-advokaturi-ukraini.html>

2. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури: функціональні та організаційні аспекти: монографія. НУ ОЮА. Одеса : Юридична література, 2017. 357 с.

3. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. Юридична Україна, 2015. № 4-5. С. 124–129.

4. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2013. № 4. С. 421–428.

Допоміжна

5. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. Юридична Україна, 2015. № 4-5. С. 124–129.

6. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2013. № 4. С. 421–428.

7. Лаларди А. Адвокаты Евросоюза борются за свои права. *Новая адвокатская газета*, 2009. №. 10. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/11/290>.

8. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2002. 19 с.

9. Fischell D.R. Lawyers and confidentiality. *The University of Chicago Law Review*. 1998. Vol. 65. № 1. P. 1–33.

Тема 2. Європейські стандарти юридичної відповідальності адвоката

1. Суть і види юридичної відповідальності адвокатів.
2. Міжнародно-правові стандарти притягнення адвокатів до юридичної відповідальності.
3. Стандарти кримінальної відповідальності адвоката.
4. Поняття, підстави та порядок притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.
5. Адміністративна відповідальність адвоката.
6. Європейські стандарти цивільно-правової відповідальності адвоката за шкоду, вчинену клієнту.

Література:

Базова

1. Чекмарьова Л.Ю. Професійна відповідальність адвоката: поняття та основні ознаки. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2017. № 2. Т. 2. С. 150–153.

2. Антонюк С. А. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні у контексті євроінтеграції // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". - 2019. - 3. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2019-3-5009>

3. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. Прикарпатський юридичний вісник, 2017. № 1(16). С. 179–183.

4. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. Інформація і право, 2015. № 3. С. 115–122. С. 117. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19

5. Волошина Л.О. Поняття та види юридичної відповідальності адвоката. Вісник кримінального судочинства, 2016. № 2. С. 129-135.

Допоміжна

6. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство

України. Прикарпатський юридичний вісник, 2017. № 1(16). С. 179–183.

7. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. *Проблеми законності*, 2019. Вип. 145. С. 205–214.

8. Божков В. В. Поняття дисциплінарної відповідальності адвоката. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2016. № 3. С. 167–170. С. 170. URL:http://lsej.org.ua/3_2016/51.pdf

Тема 3. Європейські стандарти етики професійних відносин адвоката

1. Поняття та роль етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

2. Історичні аспекти зародження та формування міжнародних і європейських стандартів адвокатської етики.

3. Класифікація та загальна характеристика джерел етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

4. Суть і зміст основних загальновизнаних етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

5. Порівняльна характеристика етичних стандартів професійної поведінки адвокатів в окремих країнах Європейського Союзу.

Література:

Базова

1. Етика правника: збірка тез доповідей і повідомлень учасників круглого столу (21 листопада 2019 р.) / за ред. Т. Б. Вільчик, Я. О. Ковальнової. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 307 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/SB_Etika_pravnuka_2019.pdf

2. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. *Проблеми законності*, 2019. Вип. 145. С. 205–214.

3. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи (РААПТЕ) 28 жовтня 1988. URL:

[http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_eyevropeyskykh_advokativ\(orig\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_eyevropeyskykh_advokativ(orig).pdf)

4. Звіт за результатами аналізу змісту Правил адвокатської етики НААУ на предмет їх відповідності міжнародним стандартам. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/NJ_Bar_RoS_Report-_Wortham_Oct_2018_UKR_.pdf

5. Бакаянова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине: монографія. Одесса: «Юридическая литература», 2005. 151 с.

Допоміжна

6. Варфоломеева Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. Вісник Академії адвокатури України, 2009. № 1(14). С. 7-20. С. 12.

7. Польський О. Ю. Правові засади рекламування адвокатської діяльності. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, 2016. № 2 (99). С. 113–122

8. Правила професійної етики адвоката у Франції. Закон від 12.07.2005 р.. № 2005-790. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000633327&dateTexte=&categorieLien=id>

9. Діхтярь А.В., Овчаренко О.М. Адвокатська етика у соціальних мережах. Порівняльно аналітичне право, 2020. № 1. С. 612–617.

10. Храпенко О. О. Дотримання Правил адвокатської етики на телебаченні та в Інтернеті. URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12438/Khrapenko%20Visnik%20adv.pdf?sequence>

Тема 4. Європейські стандарти гонорарної політики адвоката

1. Європейські стандарти щодо порядку й особливостей оплати адвокатських послуг.
2. Гонорар адвоката: поняття, суть і види.
3. Стандарти визначення розміру адвокатського гонорару.
4. Принцип справедливого ставлення до клієнта у питаннях гонорару.

5. Критерії обґрунтованості та розумності адвокатської винагороди.
6. Засади встановлення та виплати «гонорару успіху».

Література:

Базова

1. «Гонорар успеха»: опыт разных государств. *Адвокатская газета*, 1-15 февраля 2020 года. № 3 (308). <https://www.advgazeta.ru/obzory-i-analitika/gonorar-uspekha-opyt-raznykh-gosudarstv/>
2. Звіт співробітників юридичного факультету Маастрихтського університету щодо юридичної можливості стягувати винагороду за результат. URL:https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:12b6e91e-e83e-44df-b448-f41a36708010/1347-summary_tcm28-68908.pdf
3. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. *Право України*. 2007. № 12. С. 69-71.
4. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. *Право України*. 2016. № 8. С. 92–94.

Допоміжна

5. Бакаянова Н.М. Чесність та добропорядна репутація адвоката. «Вісник Одеської адвокатури». Спеціальний випуск «Адвокатська етика», 2019. С. 5–10.
6. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 490 с.
7. Варфоломеєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 1(14). С. 7-20. С. 12.
8. Compatibility of Ukrainian law and practice with the requirements of the European Convention of Human Rights [Text] / prep. M. Buromenskij [a.o.] ; Council of Europe. - Kyiv ; Strasburg : The Directorate General of Human Rights, 2001. - 176 p. - (HRCAD (2001)4)

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ДО НИХ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Світоглядні, теоретичні та позитивні джерела, природа і зміст європейських стандартів адвокатури

Тема 1. Вступ: поняття, природа європейських стандартів адвокатури

1. Охарактеризувати інститут адвокатури та її місце в суспільстві згідно з нормами міжнародного права.
2. Розкрити міжнародні стандарти адвокатури: поняття, систему, класифікацію.
3. Окреслити історичні умови формування європейських стандартів адвокатури.
4. Визначити поняття та суть європейських стандартів адвокатури.
5. Розкрити призначення європейських стандартів адвокатури.
6. Установити основні європейські стандарти адвокатської діяльності.
7. Підготувати есе «Роль європейських стандартів адвокатури».

Практичне завдання: Проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини в частині встановлення основних стандартів адвокатської діяльності (витяг додається).

Справа Лекавічієне (Lekavičienė) проти Литви (*Заява №. 484/09*) (*Витяг*)

« 36. Суд нагадує, що стаття 8 Конвенції «захищає право на особистий розвиток і право встановлювати і розвивати стосунки з іншими особами і зовнішнім світом», а також поняття «приватне життя» в принципі не виключає діяльність професійного і ділового. Незважаючи на те, що в статті 8 не існує загального права на працю, Суд раніше мав випадок вирішення питання про можливість застосування статті 8 у сфері зайнятості. Врешті-

решт, під час трудового життя більшість людей мають значні можливості для розвитку стосунків із зовнішнім світом. Було б занадто суворо обмежувати поняття «приватне життя» лише «внутрішнім колом», у якому особа може жити власним особистим життям на власний вибір цілковито виключати з нього зовнішній світ, який не входить до цього кола.

37. Суд також постановив, що обмеження реєстрації як члена певної професії (наприклад, адвоката або нотаріуса), яке може певною мірою впливати на здатність заявника розвивати стосунки із зовнішнім світом, безсумнівно, належить до сфери його або її особистого життя.

46. Суд готовий визнати, що відмова Асоціації адвокатів повторно прийняти заявника в колегію мала вплив на значний обсяг її стосунків з іншими особами, в тому числі відносини професійного характеру. Також очевидно, що ця відмова, заснована на висновках Асоціації адвокатів, Апеляційного суду і Верховного суду стосовно того, що попереднє засудження заявника в кримінальному порядку кинуло тінь на її ім'я (дивіться пункти 10, 15 і 20 вище) та не могло не вплинути на її професійну репутацію

51. З самого початку Суд підкреслює найбільш важливу роль адвокатів у здійсненні правосуддя. Суд також постановив, що для того, щоб громадськість зберігала впевненість у здійсненні правосуддя, члени суспільства повинні вірити у здатність представників юридичної професії забезпечувати ефективне представництво їх інтересів.

52. Ця особлива роль адвокатів як незалежних професіоналів у здійсненні правосуддя тягне за собою ряд обов'язків і обмежень, особливо у зв'язку з їх професійною діяльністю, яка повинна бути прямою, чесною і гідною.

54. Висновки національних судів стосовно того, що заявник ще не відновила високу моральну репутацію, відповідають їх послідовному прецедентному праву, яке наголошує на високих стандартах, застосовних до професії адвоката. Справді, національні органи влади підкреслювали характер злочину заявника - підробку документів і незаконне привласнення

державних коштів під час нібито надання юридичної допомоги та подання підроблених документів до суду, а також той факт, що заявник більш ніж тридцять разів використовувала свою професійну діяльність для скоєння злочину, - що явно суперечило вимогам професійної етики (див. пункти 10 і 15 вище).

57. За цих обставин Суд вважає, що втручання в право заявника на повагу до її професійної діяльності як частини її приватного життя не перевищувало межі, «необхідні у демократичному суспільстві» для переслідування законної мети захисту прав інших осіб шляхом забезпечення відповідного і належного функціонування системи правосуддя.»

Література:

Базова

1. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. Право України. 2016. № 8. С. 92–94.

2. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. Право України. 2007. № 12. С. 69-71.

3. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 490 с.

4. Молло Ф.Э. Правила адвокатской профессии во Франции. Вопросы адвокатуры. 2000. № 1. С. 6–91.

5. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 36 с.

6. Щербанюк О.В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. Право України, 2019. № 12. С. 70-83.

Допоміжна

7. Варфоломеева Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. Вісник Академії адвокатури України, 2009. Число 1. С. 7–20. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21D

BN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vaau_2009_1_1.pdf.

8. Гальонкіна Ю. С. Інкультурація та професійна етика юриста. Філософські та методологічні проблеми права, 2016. № 1. URL:<http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/452/1/16.pdf>

9. Директива Ради ЄС №77/249 від 22 березня 1977 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_288

10. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

11. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського співтовариства від 01.10.1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343

12. Загальні принципи для спільноти юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів (ІВА) 20.09.2006 р. у Чикаго. URL: www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=FF459E31-D2E8-4EA8.

Тема 2. Закріплення європейських стандартів адвокатури у праві Європейського Союзу

1. Визначити поняття «джерела стандартів професійної діяльності адвокатів»
2. Розкрити основні підстави класифікації європейських стандартів адвокатури.
3. Здійснити характеристику основних джерел європейських стандартів адвокатської діяльності.
4. Розкрити зміст основних міжнародно-правових актів, які регламентують організацію та здійснення професійної адвокатської діяльності.
5. Охарактеризувати акти міжнародних і європейських професійних правничих асоціацій, які стосуються адвокатської професії.
6. Встановити роль прецедентної судової практики міжнародних та європейських судів щодо стандартів професійної адвокатської діяльності.
7. Встановити акти національного права, що врегульовують організацію та професійну діяльність адвокатів.

8. Розкрити роль національних звичаїв і традицій у формуванні стандартів адвокатської професії.
9. Написати доповідь на тему «Форми закріплення стандартів адвокатської діяльності у праві Європейського Союзу».
10. Підготувати презентацію «Джерела стандартів професійної діяльності адвокатів».

Практичне завдання: Проаналізувати зміст витягу з Основних положень про роль адвокатів прийнятих VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року як джерела європейських стандартів адвокатури.

Основні положення про роль адвокатів (Витяг)

«Гарантії діяльності адвокатів:

16. Уряди мають забезпечити адвокатам:

а) можливість здійснювати їх професійні обов'язки без залякування, перешкод, завдання турботи й недоречного втручання;

б) можливість вільно пересуватися і консультувати клієнта у своїй країні та за кордоном;

в) виключення можливості піддавати покаранню або погрожувати його застосуванням та можливості обвинувачення, адміністративних, економічних та інших санкцій за дії, здійснювані відповідно до визнаних професійних обов'язків, стандартів та етичних норм.

17. Там, де безпека адвокатів перебуває під загрозою у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, вони мають бути адекватно захищені владою.

18. Адвокати не повинні ідентифікуватися з клієнтами та їх справами у зв'язку з виконанням професійних обов'язків.

19. Суд або адміністративний орган не повинні відмовляти у праві адвоката, що має допуск до практики, представляти інтереси свого клієнта, якщо він не був дискваліфікований відповідно до національного права і практики його застосування й даних Положень.

20. Адвокат повинен мати кримінальний і цивільний імунітет від переслідувань за заяви, що стосуються справи,

зроблені у або усній формі при сумлінному виконанні свого обов'язку й здійсненні професійних обов'язків у суді, трибуналі або іншому юридичному або адміністративному органі.

21. Обов'язком компетентних влад є забезпечення адвокату можливості своєчасно знайомитися з інформацією, документами і матеріалами справи, а у кримінальному процесі - не пізніше закінчення розслідування - до судового розгляду.

22. Уряди повинні визнавати і додержувати конфіденційності комунікацій і консультацій між адвокатом і клієнтом в рамках відносин, пов'язаних з виконанням адвокатом своїх професійних обов'язків.»

Література:

Базова

1. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. Право України. 2016. № 8. С. 92–94.

2. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. Право України. 2007. № 12. С. 69-71.

3. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського співтовариства від 01.10.1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343

4. Загальні принципи для спільноти юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів (ІВА) 20.09.2006 р. у Чикаго. URL: www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=FF459E31-D2E8-4EA8.

5. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. 240 с.

Допоміжна

6. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. К.: Інтерсервіс, 2017. 800 с.

7. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 36 с.

8. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів

дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. Прикарпатський юридичний вісник, 2017. № 1(16). С. 179–183.

9. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 490 с.

10. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. 240 с.

11. Щербанюк О. В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. *Право України*, 2019. № 12. С. 70-83.

Тема 3. Стандартизація адвокатської діяльності за європейськими зразками

1. Розкрити поняття та суть європейських стандартів організації та діяльності інституту адвокатури.
2. Надати загальну характеристика основних європейських стандартів організації та діяльності адвокатури.
3. Установити суть основних принципів адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних правових актах.
4. З'ясувати основні засади транскордонної діяльності адвокатів.
5. Визначити міжнародні стандарти організації та діяльності інституту адвокатури у рішеннях ЄСПЛ.
6. Проаналізувати рішення Європейського Суду з прав людини у справі Лекавічіене проти Литви в частині встановлення стандартів адвокатської діяльності.
7. Скласти ребус з ключовим словом «стандартизація» та дати визначення використаних термінів і понять.

Практичне завдання: Проаналізувати зміст «Хартії основних принципів європейської адвокатської професії»:

«У суспільстві, заснованому на повазі до верховенства права, адвокат виконує особливу роль. Обов'язки адвоката не починаються і не закінчуються сумлінним виконанням своїх

повноважень, покладених на нього/неї відповідно до закону. Адвокат повинен служити інтересам правосуддя, а також тих, чий права та свободи він уповноважений відстоювати і захищати, і до обов'язків адвоката входить не лише відстоювати інтереси клієнта, але й бути радником клієнта. Повага до професійної функції адвоката є необхідною умовою верховенства права й демократії в суспільстві».

Кодекс поведінки європейських адвокатів Ради асоціацій адвокатів та правових товариств Європи (ССВЕ), стаття 1.1 Існують основні принципи, спільні для всієї європейської адвокатської професії, хоча вони й виражені по-різному в різних юрисдикціях. Вони лежать в основі низки національних і міжнародних правил, які регулюють поведінку адвокатів. Європейські адвокати дотримуються цих принципів, які необхідні для належного здійснення правосуддя, забезпечення доступу до правосуддя і реалізації права на справедливий судовий розгляд, як це передбачено Європейською конвенцією з прав людини. Асоціації адвокатів та правові товариства, суди, законодавці, уряди й міжнародні організації повинні прагнути відстоювати й захищати ці основні принципи в інтересах суспільства.

До основних принципів, зокрема, належать такі: а) незалежність адвоката і свобода адвоката щодо ведення справи клієнта; б) право та обов'язок адвоката зберігати конфіденційність справ клієнта і дотримуватися професійної таємниці; в) уникнення конфлікту інтересів як між різними клієнтами, так і між клієнтом і адвокатом; г) честь та гідність адвокатської професії, добросовісність та бездоганна репутація окремого адвоката; ; е) лояльність до клієнта; ф) справедливе ставлення до клієнтів у питаннях гонорару; г) професійна компетентність адвоката; д) повага до колег по професії; е) повага до верховенства права та справедливого здійснення правосуддя; ж) саморегулювання адвокатської професії.»

Література:

Базова

1. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. Право

України. 2016. № 8. С. 92–94.

2. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. Право України. 2007. № 12. С. 69-71.

3. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 490 с.

4. Молло Ф.Э. Правила адвокатской профессии во Франции. Вопросы адвокатуры. 2000. № 1. С. 6–91.

5. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 36 с.

Допоміжна

6. Варфоломеева Т., Жуковська О. Історія розробки перших правил адвокатської етики в Україні. URL:<https://tomorrowlawyer.org/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8FD0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%>

7. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). URL : <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standartiv-abo-bol-ovi-tochki-s-ogodennya-advokaturi-ukraini.html>

8. Звіт за результатами аналізу змісту Правил адвокатської етики НААУ на предмет їх відповідності міжнародним стандартам. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/NJ_Bar_RoC_Report-_Worham_Oct_2018_UKR_.pdf

9. Правила професійної етики адвоката у Франції. Закон від 12.07.2005 р.. № 2005-790. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000633327&dateTexte=&categorieLien=id>

10. Європейські стандарти в адвокатурі передбачають страхування професійної відповідальності адвоката / Національна

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Європейська практика регулювання правового статусу адвоката

Тема 1. Європейські стандарти гарантій професійної діяльності адвоката

1. Визначити поняття та розкрити суть гарантій адвокатської діяльності.
2. Установити функції європейських стандартів гарантій професійної діяльності адвоката.
3. Розкрити предмет і ознаки європейських гарантій професійної діяльності адвоката.
4. Охарактеризувати основні суб'єкти реалізації та дотримання стандартів гарантій професійної діяльності адвокатів.
5. Описати систему та види правових гарантій діяльності адвокатів.
6. Проаналізувати ключові рішення ЄСПЛ щодо гарантій професійної адвокатської діяльності.
7. Підготувати презентацію «Діяльність Європейського суду з прав людини щодо встановлення гарантій професійної адвокатської діяльності».
8. Підбрати, проаналізувати та прорецензувати одне рішення Європейського суду з прав людини, в якому встановлюються гарантії адвокатської діяльності.

Практичне завдання: Проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини у справі «Головань проти України» в частині встановлення основних гарантій професійної адвокатської діяльності.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Головань проти України» (Заява № 41716/06) (Витяги)

«5 травня 2005 року в приміщенні, яке належить на праві приватної власності подружжю, заявнику та заявниці, та яке заявник використовував для здійснення адвокатської діяльності, на підставі постанови слідчого співробітниками податкової міліції Слов'янської ОДПІ було проведено обшук та вилучено документи, пов'язані з виконанням заявником доручення клієнта – компанії К. Вказана постанова слідчого не містила обставин, що допускають проведення обшуку без санкції суду.

6 травня 2005 року вилучені документи були приєднані до кримінальної справи, порушеної проти посадових осіб компанії К., адвокатом якої був заявник.

6 та 11 травня 2005 року заявники звертались зі скаргами до органів прокуратури на незаконність проведення обшуку та вимагали притягнути до кримінальної відповідальності осіб, що проводили обшук.

У різні дати 2005 року, 2006 року, 2007 року, 2008 року, 2009 року, 2010 року та 2011 року органами прокуратурами були прийняті рішення про відмову в порушенні кримінальної справи проти слідчого та працівників податкової міліції, які проводили обшук. Всі ці рішення були скасовані як необґрунтовані або вищестоящою прокуратурою, або судом.

Так, зокрема, 27 грудня 2011 року Ворошиловський районний суд м. Донецька, розглянувши скаргу заявників скасував постанову прокурора Ворошиловського району м. Донецька від 04 березня 2011 року про відмову в порушенні кримінальної справи відносно працівників податкової міліції, які проводили обшук та визнав обшук незаконним.

23 січня 2012 року апеляційний суд Донецької області залишив у силі вищезгадане рішення.

До Європейського суду заявники скаржилися за ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на незаконний обшук та за статтею 13 – на відсутність ефективного засобу юридичного захисту стосовно цього. Заявники подавали також інші скарги за Конвенцією.

Враховуючи відсутність ознак, що приватне життя заявниці було суттєво пов'язано з квартирою, в якій проведено обшук, Європейський суд визнав скарги заявниці за вказаними статтями

Конвенції неприйнятними, оскільки вона не довела, що мало місце втручання в її права за статтею 8 Конвенції.

Враховуючи обставини справи, а саме відсутності обґрунтування в постанові слідчого про проведення обшуку його проведення без санкції суду та проведення обшуку, незважаючи на заперечення першого заявника, тоді як національне законодавство забороняло огляд, розголошення чи вилучення документів, пов'язаних з виконанням адвокатом доручення без його згоди, Європейський суд установив порушення статті 8 Конвенції.

Враховуючи неодноразові скасування рішень про відмову в порушенні кримінальної справи щодо осіб, які проводили обшук, Європейський суд встановив порушення статті 13 Конвенції, оскільки національні органи не змогли провести ефективне розслідування скарг першого заявника та заперечували можливість відновлення прав, включаючи відшкодування в порядку цивільного провадження.

Розглянувши справу, Європейський суд одноголосно:

«1. Долучає до розгляду справи по суті зауваження Уряду щодо дотримання заявником правила вичерпання національних засобів юридичного захисту та відхиляє їх після розгляду по суті.

2. Оголошує скарги заявника за статтями 8 та 13 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними.

3. Постановляє, що було порушення статті 8 Конвенції щодо заявника.

4. Постановляє, що було порушення статті 13 Конвенції щодо заявника.

5. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявнику 10000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, які можуть нараховуватись, ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки

Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти».»»

Література:

Базова

1. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). URL : <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standartiv-abo-bol-ovi-tochki-s-ogodennya-advokaturi-ukraini.html>

2. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури: функціональні та організаційні аспекти: монографія. НУ ОЮА. Одеса : Юридична література, 2017. 357 с.

3. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. Юридична Україна, 2015. № 4-5. С. 124–129.

4. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2013. № 4. С. 421–428.

Допоміжна

5. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. Юридична Україна, 2015. № 4-5. С. 124–129.

6. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2013. № 4. С. 421–428.

7. Лаларди А. Адвокаты Евросоюза борются за свои права. *Новая адвокатская газета*, 2009. №. 10. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/11/290>.

8. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2002. 19 с.

9. Fischell D.R. Lawyers and confidentiality. The University of

Тема 2. Європейські стандарти юридичної відповідальності адвоката

1. Розкрити суть юридичної відповідальності адвокатів.
2. Охарактеризувати основні види відповідальності адвокатів.
3. Визначити міжнародно-правові стандарти притягнення адвокатів до юридичної відповідальності.
4. Сформулювати стандарти кримінальної відповідальності адвоката.
5. Визначити поняття та роль дисциплінарної відповідальності адвоката.
6. Установити підстави та порядок притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.
7. Сформулювати поняття та суть адміністративної відповідальності адвоката.
8. Викласти європейські стандарти цивільно-правової відповідальності адвоката за шкоду, вчинену клієнту.
9. Підібрати й охарактеризувати одне рішення КДКА України щодо притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності на предмет дотримання європейських стандартів притягнення адвоката до даного виду відповідальності.

Література:

Базова

1. Чекмарьова Л.Ю. Професійна відповідальність адвоката: поняття та основні ознаки. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2017. № 2. Т. 2. С. 150–153.

2. Антонюк С. А. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні у контексті євроінтеграції // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". - 2019. - 3. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2019-3-5009>

3. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. Прикарпатський юридичний вісник, 2017. № 1(16). С. 179–183.

4. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. Інформація і право, 2015. № 3. С. 115–122. С. 117. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19

5. Волошина Л.О. Поняття та види юридичної відповідальності адвоката. Вісник кримінального судочинства, 2016. № 2. С. 129-135.

Допоміжна

6. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. Прикарпатський юридичний вісник, 2017. № 1(16). С. 179–183.

7. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. *Проблеми законності*, 2019. Вип. 145. С. 205–214.

8. Божков В. В. Поняття дисциплінарної відповідальності адвоката. Юридичний науковий електронний журнал, 2016. № 3. С. 167–170. С. 170. URL:http://lsej.org.ua/3_2016/51.pdf

Тема 3. Європейські стандарти етики професійних відносин адвоката

1. Визначити поняття та роль етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.
2. Проаналізувати історичні аспекти зародження та формування міжнародних та європейських стандартів адвокатської етики.
3. Здійснити класифікацію та надати загальну характеристику джерел етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.
4. Розкрити сутність та зміст основних загальновизнаних етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

5. Здійснити порівняльну характеристику етичних стандартів професійної поведінки адвокатів в окремах країнах Європейського Союзу.
6. Підібрати, проаналізувати і рецензувати одну наукову статтю з питань дослідження європейських стандартів етики професійних відносин адвокатів.
7. Скласти порівняльну таблицю основних європейських і вітчизняних етичних вимог до професійної поведінки адвоката.
8. Написати доповідь «Етика професійної поведінки адвоката».

Практичне завдання: Проаналізувати зміст основних положень Кодексу поведінки європейських адвокатів щодо етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

Кодекс поведінки європейських адвокатів (*Витяг*)

«1.1. Місце адвоката в суспільному житті

У будь-якому правовому суспільстві адвокату відведено особливу роль; його призначення не обмежено сумлінним виконанням свого обов'язку у межах закону. Адвокат має діяти в інтересах права в цілому так само, як і в інтересах тих, чії права і свободи йому довірено захищати; не лише виступати в суді від імені клієнта, а й надавати йому юридичну допомогу у вигляді порад і консультацій.

У цьому зв'язку на адвоката покладено цілий комплекс зобов'язань як юридичного, так і морального характеру, які часто вступають у взаємну суперечність. Зобов'язання умовно поділяють на такі категорії: перед клієнтом; .

перед судом та іншими органами влади, з якими адвокат контактує, виступаючи як довірена особа клієнта або від його імені;

перед іншими представниками даної професії в цілому і перед будь-ким з колег, зокрема;

а також перед суспільством, для членів якого існування вільної

незалежної професії поряд з додержанням правових норм є найважливішою гарантією захисту прав людини перед державною владою та іншими інтересами суспільства.

1.2. Суть правил професійної етики

1.2.1. Правила професійної етики передбачають добровільне виконання їх тими, на кого поширюється їх дія, з метою забезпечення виконання адвокатом своїх обов'язків так, як це прийнято в будь-якому цивілізованому суспільстві. Недодержання адвокатом цих правил карається, аж до застосування до нього дисциплінарних санкцій.

1.2.2. Правила, якими керується будь-яке об'єднання адвокатів, походять від існуючих у ньому традицій. Вони також співвідносяться з умовами і характером завдань, що виконуються членами даної організації в межах судових і адміністративних процедур, із державним законодавством.

Вважається неможливим і небажаним як застосування даних правил поза їх загальним контекстом, так і їх застосування щодо будь-якого іншого комплексу правил, що явно з ними не узгоджується.

Проте у більшості випадків в основу правил різних об'єднань адвокатів покладено одні й ті самі цінності та загальні для всіх положення.

2.1. Незалежність

2.1.1. Завдання, що виконуються адвокатом у процесі професійної діяльності, вимагають його абсолютної незалежності і відсутності будь-якого впливу на нього, пов'язаного, в першу чергу, з його особистою заінтересованістю або з тиском зовні. Незалежне становище адвоката сприяє зміцненню в суспільстві довіри до процедур правосуддя і неупередженості суддів. Тобто адвокату необхідно уникати будь-яких ущемлень власної незалежності і не поступатися принципами обов'язку заради інтересів клієнта, суду або інших осіб.

2.1.2. Адвокату належить зберігати незалежність як при розгляді майнових спорів, так і справ, не пов'язаних з матеріальною заінтересованістю. Порада, одержана клієнтом від адвоката, втрачає сенс, якщо останній дав її, керуючись міркуваннями власної вигоди, з будь-яких корисливих інтересів або під впливом тиску зовні.

2.2. Довіра і особиста порядність

Довірчі відносини між адвокатом і клієнтом можуть виникнути лише у разі відсутності в останнього сумнівів щодо чесності та сумлінності адвоката.

2.3. Конфіденційність

2.3.1. Особливість професії адвоката полягає в тому, що він одержує від клієнта відомості, які той не буде повідомляти іншій особі, а також іншу інформацію, яку йому належить зберігати в таємниці. Довіра до адвоката може виникнути лише за умови обов'язкового додержання ним принципу конфіденційності. Отже, конфіденційність є першорядним і фундаментальним правом та обов'язком адвоката.

2.3.2. Адвокат зобов'язаний однаково зберігати в таємниці як відомості, одержані ним від клієнта, так і інформацію про клієнта, надану йому у процесі надання послуг клієнту.

2.3.3. На обов'язок додержання конфіденційності не поширюється дія строку давності.

2.3.4. Адвокат зобов'язаний вимагати додержання конфіденційності від помічників і від будь-яких інших осіб, які беруть участь в наданні послуг клієнту.

2.4. Додержання правил інших об'єднань адвокатів

Згідно з законодавчими актами Співтовариства (зокрема, з Директивою N 77/249 від 22 березня 1977 р.) адвокат з іншої країни Співтовариства повинен керуватися правилами об'єднання адвокатів тієї країни Співтовариства, де він займається професійною діяльністю. Адвокати зобов'язані надавати інформацію про ті правила, які можуть перешкоджати здійсненню ними професійної діяльності.

2.5. Неприпустимі види діяльності

2.5.1. З метою забезпечення незалежності адвоката при виконанні ним професійних обов'язків і у зв'язку з тим, що він є одним з учасників здійснення правосуддя, деякі види діяльності визнаються несумісними з його статусом.

2.5.2. Адвокат, який виступає в державі перебування в ролі захисника або бере участь від імені клієнта в судовому розгляді, зобов'язаний діяти згідно з положенням про недопустимі види діяльності, які існують у державі перебування.

2.5.3. Адвокат, який займається професійною діяльністю в державі перебування і бажає взяти безпосередню участь в будь-

яких комерційних операціях або зайнятись на території держави перебування будь-яким видом діяльності, не пов'язаної з юриспруденцією, зобов'язаний керуватися існуючим в цій державі положенням, що передбачає недопустимі для адвокатів види діяльності або зайняття, несумісні з їх професійним статусом.

2.6. Особиста реклама

2.6.1. Адвокат не повинен займатися саморекламою або прагнути до широкої популярності, якщо це визнається неприпустимим. В інших випадках адвокат може займатися саморекламою або намагатися до широкої популярності лише у межах того, наскільки це визнано допустимим у правилах, якими він керується.

2.6.2. Заняття саморекламою вважається допустимим у випадках, якщо адвокат, який допустив подібні дії з метою залучення потенційних клієнтів, здатний довести, що вищевказані дії були вчинені ним у місцях, де вони визнані допустимими.

2.7. Інтереси клієнта

Керуючись нормами законодавства і правилами професійної етики, адвокат завжди зобов'язаний діяти в інтересах клієнта, які для нього завжди превалюють перед його власними та інтересами колег-юристів.

3.2. Суперечність інтересів

3.2.1. Адвокат може відмовитися від надання консультацій двом або кільком клієнтам, які беруть участь у розгляді однієї і тієї самої справи, або не виступати від їх імені за наявності суперечності інтересів клієнтів або обґрунтованої загрози виникнення такої суперечності.

3.2.2. Адвокат зобов'язаний припинити обслуговування обох клієнтів у випадку вступу їх інтересів у взаємну суперечність, а також при виникненні загрози порушення конфіденційності або загрози незалежності самого адвоката.

3.2.3. Адвокат також зобов'язаний утриматися від обслуговування нового клієнта, якщо це здатне викликати виникнення загрози порушення конфіденційності відомостей, що довірені йому попереднім клієнтом, або якщо інформація, що є у

розпорядженні адвоката, про стан справ попереднього клієнта здатна стати джерелом переваг для нового клієнта.

3.4. Регулювання розміру гонорарів

3.4.1. Розмір гонорару адвоката, що визначається у розумних межах і співвіднесений з характером послуг адвоката, повинен бути заздалегідь відомий клієнту в повному обсязі.

3.4.2. Незалежно від існування будь-якої угоди між клієнтом і адвокатом розмір гонорару останнього регулюється згідно зі статутом об'єднання адвокатів, членом якого є адвокат. У випадку одночасного членства адвоката в кількох об'єднаннях, застосовується той статут, зміст якого найбільше відповідає змісту договору.»

Література:

Базова

1. Етика правника: збірка тез доповідей і повідомлень учасників круглого столу (21 листопада 2019 р.) / за ред. Т. Б. Вільчик, Я. О. Ковальової. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 307 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/SB_Etika_pravnuka_2019.pdf

2. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. Проблеми законності, 2019. Вип. 145. С. 205–214.

3. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи (РААПТЕ) 28 жовтня 1988. URL: [http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ\(orig\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ(orig).pdf)

4. Звіт за результатами аналізу змісту Правил адвокатської етики НААУ на предмет їх відповідності міжнародним стандартам. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/NJ_Bar_RoC_Report-_Wortham_Oct_2018_UKR_.pdf

5. Бакаянова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине: монография. Одесса: «Юридическая литература», 2005. 151 с.

Допоміжна

6. Варфоломеєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. Вісник Академії адвокатури України, 2009. № 1(14). С. 7-20. С. 12.

7. Польський О. Ю. Правові засади рекламування адвокатської діяльності. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, 2016. № 2 (99). С. 113–122

8. Правила професійної етики адвоката у Франції. Закон від 12.07.2005 р.. № 2005-790. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000633327&dateTexte=&categorieLien=id>

9. Діхтярь А.В., Овчаренко О.М. Адвокатська етика у соціальних мережах. Порівняльно аналітичне право, 2020. № 1. С. 612–617.

10. Храпенко О. О. Дотримання Правил адвокатської етики на телебаченні та в Інтернеті. URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12438/Khrapenko%20Visnik%20adv.pdf?sequence>

Тема 4. Європейські стандарти гонорарної політики адвоката

1. Визначити основні європейські стандарти порядку та особливостей оплати адвокатських послуг.
2. Розкрити поняття, суть і призначення гонорару адвоката.
3. Охарактеризувати основні види адвокатського гонорару.
4. Проаналізувати стандарти визначення розміру адвокатського гонорару.
5. Установити зміст принципу справедливого ставлення до клієнта у питаннях гонорару.
6. Розглянути критерії обґрунтованості та розумності адвокатської винагороди.
7. Обговорити основні засади встановлення та виплати «гонорару успіху».
8. Скласти фабулу справи, розробити алгоритм дій адвоката, встановити розмір потенційного гонорару у цій справі та обґрунтувати його розмір.
9. Написати есе «Законодавчі та практичні аспекти допустимості встановлення та виплати гонорару успіху».

Література:

Базова

1. «Гонорар успеха»: опыт разных государств. *Адвокатская газета*, 1-15 февраля 2020 года. № 3 (308). <https://www.advgazeta.ru/obzory-i-analitika/gonorar-uspekha-opyt-raznykh-gosudarstv/>

2. Звіт співробітників юридичного факультету Маастрихтського університету щодо юридичної можливості стягнути винагороду за результат. URL:https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:12b6e91e-e83e-44df-b448-f41a36708010/1347-summary_tcm28-68908.pdf

3. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. *Право України*. 2007. № 12. С. 69-71.

4. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. *Право України*. 2016. № 8. С. 92–94.

Допоміжна

5. Бакаянова Н.М. Чесність та добропорядна репутація адвоката. «Вісник Одеської адвокатури». Спеціальний випуск «Адвокатська етика», 2019. С. 5–10.

6. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 490 с.

7. Варфоломеєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 1(14). С. 7-20. С. 12.

8. Compatibility of Ukrainian law and practice with the requirements of the European Convention of Human Rights [Text] / prep. M. Buromenskij [a.o.] ; Council of Europe. - Kyiv ; Strasburg : The Directorate General of Human Rights, 2001. - 176 p. - (HRCAD (2001)4)

Методичні рекомендації до практичних занять

У ході підготовки теоретичних питань студентам слід звернути увагу на опрацювання та усвідомлення змісту лекційного матеріалу та основної літератури, яка рекомендована до кожної теми. Виконання практичних завдань зорієнтовано на формування вміння студентів застосовувати здобуті теоретичні знання у практичній діяльності. Важливим при підготовці практичних завдань є ретельне опрацювання змісту нормативно-правових актів і прецедентної судової практики, що стосуються змісту завдання.

При вивченні та підготовці до практичних занять студентам слід взяти до уваги, що основні європейські стандарти адвокатури сформульовано у таких ключових міжнародно-правових актах: Основні положення про роль адвокатів ООН, Кодекс поведінки європейських адвокатів, Хартія основних принципів європейської адвокатської професії, Рекомендація Комітету Міністрів РЄ R (2000) 21 про свободу здійснення професії адвоката тощо. Тому, аналіз та розуміння змісту даних джерел є запорукою успішного освоєння змісту навчальної дисципліни «Європейські стандарти адвокатури».

При розробці презентацій у першу чергу слід звернути увагу на змістовне наповнення матеріалу. По-друге, студентам слід обрати оптимальний спосіб представлення результатів за допомогою аудіовізуальних технічних засобів. При оцінці презентації виходиться повнота та змістовність викладеного матеріалу, технічне та візуальне оформлення матеріалу та його подання студеном.

Під час практичних занять студенти повинні підготувати відповіді на питання плану заняття, виконати запропоновані практичні завдання, брати активну участь в обговоренні питань, які виникають, доповнювати відповіді інших студентів тощо. Активна участь студента, засвоєння теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань є запорукою отримання максимального балу, передбаченого для даного практичного заняття.

Підготовка доповідей те есе на задану тематику передбачає самостійну сумлінну роботу студентів щодо підбору релевантної

літератури, складання робочого плану, написання тексту доповіді чи есе, усне викладення його змісту під час практичного заняття, відповідь на питання аудиторії тощо.

Студентам слід звернути особливу увагу на роботу з науковою літературою за тематикою навчальної дисципліни. Це передбачає діяльність щодо ознайомлення зі змістом матеріалу, його коротке конспектування, складання (у разі потреби) анотацій та рецензій з метою викладення змісту прочитаного під час практичного заняття.

Під час підготовки до практичних занять також треба засвоїти зміст основних понять і бути знайомими з ключовою термінологією навчальної дисципліни. Для перевірки цих знань під час практичних занять студенти повинні складати та розв'язувати тематичні кросворди та писати термінологічні диктанти.

У ході практичних занять можуть бути використані такі форми та способи поточного контролю рівня знань студентів:

1. Тестові завдання.
2. Термінологічний диктант.
3. Усне опитування.
4. Обговорення проблемних питань з навчальної дисципліни.
5. Колоквіум.
6. Письмове опитування.
7. Підготовка та представлення есе, доповідей та презентацій.

Тестові завдання викладені у вигляді питання з обов'язковим наведенням варіантів можливих відповідей. Для поліпшення візуального сприйняття студентами зазначеної форми завдань текст самого запитання відокремлено жирним шрифтом від варіантів можливих відповідей на нього. Формулювання питань тестових завдань передбачають перевірку як рівня засвоєння теоретичних знань, так і вміння прикладного застосування цих знань при вирішенні завдань практичного спрямування.

Термінологічний диктант покликаний виробити і вдосконалити навички та практичні вміння студентів усвідомити та грамотно відтворити та/або формулювати зміст визначення понять з відповідної навчальної дисципліни, які запропоновані викладачем. Цей вид діяльності передбачає послідовний перелік відповідних понять і термінів, визначення яких повинні написати студенти протягом відведеного часу.

Письмове контрольне опитування передбачає надання студентами розширеної письмової відповіді на 3 питання, які сформульовані по варіантам протягом певного спеціально відведеного і обговореного часу. Питання письмового контрольного опитування стосуються оголошеної наперед теми, можуть містити як теоретичні, так і практичні аспекти.

Обговорення проблемних питань може мати від 3 до 5 питань, які пропонуються студентам однієї академічної групи для обговорення або у мінігрупах, або всіма присутніми на занятті протягом спеціально відведеного викладачем часу. Цей вид діяльності повинен має вигляд звичайного переліку проблемних аспектів певної теми практичного заняття відповідного навчального елемента, пошук і пропозиція можливих варіантів їх розв'язання.

Усне опитування може містити від 7 до 12 питань, які пропонуються для студентів однієї академічної групи для усної відповіді впродовж практичного заняття. Питання для усного опитування розміщені у планах практичних занять і пропонуються студентам для ознайомлення і підготовки заздалегідь.

Підготовка студентів до практичних завдань може мати наступні форми інформаційно- пошукової роботи:

1. Конспектування.
2. Огляд літератури.
3. Складання тестових завдань до тем навчальної дисципліни.
4. Складання кросвордів до тем курсу.

5. Виготовлення схемб плакатівб заповнення таблиць.
6. Розв'язування ситуаційних завдань тощо.

Конспектування, особливо при читанні, є стратегічним інтелектуальним умінням, а не механічним спрощеним викладенням авторської думки, позиції. Конспектуючи, студент відбирає відповідний матеріал та розвиває своє розуміння теоретичних положень, емпіричних даних, тобто факти такого роду, які або підтверджують, або спростовують. При читанні текстів студент робить помітки та порівнює одне з другим, відзначає те, що буде корисним в подальшій роботі або є більш цікавим, змістовним з теоретичного чи емпіричного підходів.

Можна конспектувати, поділивши аркуш зошита на два стовпчики. В лівому стовпчику студент напрацьовує конспект того матеріалу, який читає, а в правому, тоді ж або пізніше, – порівнює зміст цього конспекту з іншими фактами, про які він читав раніше, чув на лекціях, які обговорювалися в неформальних умовах, а також з власними коментарями та критичними зауваженнями.

Тобто, студент формує свої нотатки для побудови перехресного посилання, виходячи з власних позицій, а також враховуючи власноручні коментарі відносно проголошеного іншими.

Важливим є підбір матеріалу для читання: з кожної конкретної теми потрібно спочатку прочитати дві або три ключові статті, книги, в яких подаються зрозумілі концептуальні рамки або теоретична аргументація чи наводяться всебічні емпіричні дані. Таке стратегічне читання сформує певні основні орієнтири щодо теми (враховуючи різні судження, інтерпретації), слугуватиме фундаментом для цілеспрямованого подальшого читання.

Залежно від тематики важливе включення до списку літератури для читання одного або двох тематичних досліджень, що мають протилежні спрямування. Ефективне використання тематичних матеріалів і даних допоможуть студенту попередити типову помилку – надмірне використання узагальнень у навчально-дослідницькій роботі.

Огляд літератури передбачає характеристику використаних джерел та літератури при розгляді будь-якого питання з навчальної програми. У цій роботі бажано акцентувати увагу на виданнях, що містять різноманітні погляди на досліджувану проблему, які повинні підтверджуватися належними посиланнями на джерело. При цьому враховується комплексний рівень розробки питання. Мінімальна кількість джерел, опрацьованих на сторінках огляду літератури, - 10. Обсяг - від 10 сторінок.

Складання тестових завдань до тем курсу - не менше 10 тестових запитань з теми у форматі: запитання - чотири відповіді, одна з яких правильна (виділена курсивом). Виконуються у друкованому вигляді.

Складання кросвордів до тем курсу — кросворд має містити не менше 15 запитань з відповідями на них.

Кросворд (англ. Crossword — перетин слів) — одна з найпоширеніших у світі ігор зі словами.

Сканворд — різновид кросворду, від класичного кросворда відрізняється значно більшою кількістю перетинів слів по вертикалі й горизонталі, а також тим, що в сканворді замість розгорнутих питань в окремій графі в певних кліточках пишуться короткі визначення, за асоціацією з якими можна угадати слово, яке шукається.

Виготовлення схем, плакатів, заповнення таблиць — передбачає структуровану подачу навчального матеріалу теми і рекомендується до виконання після погодження змісту і форми роботи з викладачем.

Розв'язування ситуаційних завдань - спрямоване на формування продуктивного мислення та сприяє відкриттю нових знань. Саме в процесі розв'язування закладених в них протиріч та невизначеностей, створюються умови для формування гнучких умінь і професійного розвитку мислення сучасного фахівця. Проблемні задачі містять в собі елементи ускладнення, нетиповості, нестандартності, максимально наближені до юридичної практики.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Охарактеризувати місце адвокатури у міжнародному механізмі захисту прав людей.
2. Визначити та розкрити зміст основних міжнародних стандартів адвокатури.
3. Провести періодизацію історичних умови зародження та утвердження європейських стандартів адвокатури.
4. Установити суть європейських стандартів адвокатури.
5. Дослідити призначення європейських стандартів адвокатури та їх роль у професійній адвокатській діяльності.
6. Проаналізувати основні європейські стандарти адвокатської діяльності.
7. Підготувати есе «Моє розуміння суті європейських стандартів адвокатури».
8. Провести аналіз інституту адвокатури та його місця в суспільстві згідно з нормами міжнародного права.
9. Розкрити систему міжнародних стандартів адвокатури.
10. Окреслити історичні умови та передумови формування європейських стандартів адвокатури.
11. Установити практичне значення європейських стандартів адвокатури.
12. Визначити співвідношення понять «джерела стандартів професійної діяльності адвокатів», «стандартизація професійної адвокатської діяльності»
13. Окреслити підстави та види класифікації європейських стандартів адвокатури.
14. Охарактеризувати основні джерела європейських стандартів адвокатської діяльності.
15. Проаналізувати зміст міжнародно-правових актів, що регламентують організацію та здійснення професійної адвокатської діяльності.
16. Ознайомитись зі змістом актів міжнародних та європейських професійних правничих асоціацій, які стосуються адвокатської професії.
17. Дослідити роль прецедентної судової практики міжнародних та європейських судів у встановленні стандартів професійної адвокатської діяльності.

18. Підібрати і проаналізувати зміст актів національного права, які врегульовують організацію та професійну діяльність адвокатів.

19. Вивчити роль національних звичаїв і традицій у формуванні стандартів адвокатської професії.

20. Окреслити поняття та сутність європейських стандартів організації та діяльності інституту адвокатури.

21. Сформулювати загальну характеристику основних європейських стандартів організації та діяльності адвокатури.

22. Установити суть основних принципів адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних правових актах.

23. Роз'яснити основні засади транскордонної діяльності адвокатів.

24. Розкрити міжнародні стандарти організації та діяльності інституту адвокатури у рішеннях ЄСПЛ.

25. Визначити суть і призначення гарантій адвокатської діяльності.

26. Установити функції європейських стандартів гарантій професійної діяльності адвоката.

27. Означити предмет та особливості європейських гарантій професійної діяльності адвоката.

28. Здійснити характеристику суб'єктів реалізації та дотримання стандартів гарантій професійної діяльності адвокатів.

29. Відобразити систему та види правових гарантій діяльності адвокатів.

30. Розглянути ключові рішення ЄСПЛ щодо гарантій професійної адвокатської діяльності.

31. Сформулювати суть юридичної відповідальності адвокатів.

32. Визначити особливості притягнення адвоката до основних видів відповідальності за порушення у професійній сфері.

33. Розкрити міжнародно-правові стандарти та механізм притягнення адвоката до юридичної відповідальності.

34. Розкрити стандарти кримінальної відповідальності адвоката.

35. Сформулювати поняття та роль дисциплінарної відповідальності адвоката.

36. Окреслити підстави та порядок притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності адвокатів.

37. Визначити поняття та суть адміністративної відповідальності адвоката.

38. Охарактеризувати європейські стандарти цивільно-правової відповідальності адвоката за шкоду, вчинену клієнту.

39. Визначити поняття та роль етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

40. Проаналізувати історичні аспекти зародження та формування міжнародних і європейських стандартів адвокатської етики.

41. Дати загальну характеристику джерел етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

42. Визначити суть і зміст основних загальновизнаних етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

43. Провести порівняльну характеристику етичних стандартів професійної поведінки адвокатів в окремах країнах Європейського Союзу.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Поняття і суть європейських стандартів адвокатури.
2. Джерела європейських стандартів адвокатури.
3. Стандартизація та стандарти адвокатської діяльності.
4. Гарантії професійної діяльності адвоката: ЄС та Україна.
5. Європейські стандарти юридичної відповідальності адвоката.
6. Європейські стандарти професійної етики адвокатів.
7. Етичні стандарти організації та діяльності адвокатури.
8. Порівняльна характеристика міжнародних та вітчизняних етичних стандартів адвокатської діяльності.
9. Принцип несумісності окремих видів діяльності з професійним статусом адвоката.
10. Європейські та вітчизняні правила регулювання розміру гонорарів.
11. Особливості рекламування діяльності адвоката.
12. Етика взаємовідносин адвоката і суду.
13. Етика взаємовідносин адвоката та інших учасників процесу.
14. Етика взаємовідносин адвоката з іншими адвокатами й органами адвокатського самоврядування.
15. Етика взаємовідносин адвокатів і правоохоронних органів.
16. Дисциплінарна відповідальність адвоката.
17. Матеріальна відповідальність адвоката.
18. Кримінальна відповідальність адвоката.
19. Роль органів адвокатського самоврядування у дотриманні правил адвокатської етики.
20. Юридична відповідальність адвокатів.
21. Міжнародно-правові стандарти юридичної відповідальності адвокатів.

22. Основні європейські стандарти щодо порядку та особливостей оплати адвокатських послуг.
23. Поняття, суть і призначення гонорару адвоката.
24. Основні види адвокатського гонорару.
25. Стандарти визначення розміру адвокатського гонорару.
26. Зміст принципу справедливого ставлення до клієнта у питаннях гонорару.
27. Критерії обґрунтованості та розумності адвокатської винагороди.
28. Основні засади встановлення та виплати «гонорару успіху».
29. Поняття і порядок визначення гонорару адвоката.
30. Законодавчі та практичні аспекти допустимості встановлення та виплати гонорару успіху.

ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Методи оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті в ході поточного контролю. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час підсумкового модуля – заліку.

Оцінка за навчальну дисципліну виводиться відповідно до такої системи оцінювання:

Шкала оцінювання

	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінки (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A(90-100)	відмінно
Добре	B(80-89)	дуже добре
	C(70-79)	добре
Задовільно	D(60-69)	задовільно
	E(50-59)	достатньо
Незадовільно	Fx(35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F(1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути: тестування за принципами ЗНО на основі

комп'ютерних технологій (стандартизовані тести); контрольні роботи; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); аналітичні звіти; реферати; есе; презентації результатів виконаних завдань і досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; контрольні роботи; вирішення казусів, інші види індивідуальних і групових завдань.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах та малих групах; самоконтролю тощо. Особливого значення має тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень магістрів за допомогою комп'ютерних технологій. При оцінюванні враховуються: активна та продуктивна участь при вирішенні практичних завдань; неординарний підхід у розв'язуванні практичних кейсів; активна участь у модельних іграх; якість підготовлених виступів (зміст, джерела, презентація).

Підсумковий контроль: залік. Відповідь на 3 питання, в яких студенти повинні продемонструвати знання, практичні навички та вміння вирішувати етичні проблемні питання, що виникають в процесі адвокатської діяльності. Відповідаючи на питання, студенти мають послідовно, чітко й аргументовано викласти необхідну інформацію

ПЕРЕЛІК ЗАЛІКОВИХ ПИТАНЬ

1. Поняття «європейські стандарти адвокатури».
2. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури.
3. Ознаки стандартів адвокатури та професійної адвокатської діяльності.
4. Генезис стандартів адвокатури у світі.
5. Європейські стандарти, які регулюють здійснення.
6. Класифікація стандартів організації та професійної діяльності адвокатури.
7. Джерела європейських стандартів адвокатури.
8. Міжнародно-правові акти, які встановлюють основи професійної діяльності адвокатів.
9. Загальносвітові (універсальні), регіональні (європейські) та національні стандарти адвокатської діяльності.
10. Нормативно-правові акти та документи Європейського Союзу, що регламентують юридичну й адвокатську діяльність.
11. Значення Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини та правових позицій Європейського суду з прав людини у формуванні й утвердженні стандартів правничої допомоги та професійної діяльності адвокатів.
12. Роль внутрішньонаціональних і корпоративних правил адвокатської етики в установленні стандартів професійної адвокатської діяльності.
13. Поняття, значення й система джерел європейських стандартів адвокатури.
14. Європейський вимір стандартизації адвокатської діяльності.
15. Стандартизація адвокатської діяльності на національному рівні.
16. Роль внутрішньонаціонального законодавства в установленні стандартів адвокатської діяльності.
17. Органи адвокатського самоврядування та стандартизація адвокатської діяльності.
18. Поняття та загальна характеристика основних європейських стандартів щодо організації та діяльності інституту адвокатури.

19. Незалежність адвоката й адвокатури.
20. Дотримання законності у професійному житті адвоката.
21. Належна кваліфікація і підготовка адвокатів.
22. Безперервна юридична освіта адвокатів і підвищення їхньої професійної кваліфікації.
23. Дотримання адвокатської таємниці.
24. Повага до адвокатури й адвокатської професії.
25. Чесність і добропорядність адвоката.
26. Стандарти страхування професійної адвокатської діяльності.
27. Спеціалізація адвокатів.
28. Поняття, суть і призначення гарантій професійної діяльності адвоката.
29. Система європейських стандартів гарантій професійної діяльності адвокатів.
30. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини в частині встановлення гарантій професійної адвокатської діяльності.
31. Загальна характеристика основних стандартів гарантій професійної діяльності адвокатів.
32. Інститут юридичної відповідальності адвоката.
33. Місце юридичної відповідальності у структурі правового статусу адвоката.
34. Суть і види юридичної відповідальності адвокатів.
35. Ретроспективні та перспективні функції юридичної відповідальності адвокатів.
36. Суть адміністративної відповідальності адвоката.
37. Підстави та порядок притягнення адвоката до адміністративної відповідальності.
38. Види санкцій, які можуть застосовуватися до адвокатів за вчинення адміністративних правопорушень.
39. Особливості притягнення адвоката до кримінальної відповідальності.
40. Забезпечення балансу дотримання гарантій адвокатської діяльності в процесі притягнення адвоката до кримінальної відповідальності.

41. Загальна характеристика основних кримінальних правопорушень, найбільш характерних в аспекті здійснення професійної адвокатської діяльності.

42. Специфіка застосування кримінальних покарань до адвоката і вплив цього на його професійну діяльність. Дисциплінарна відповідальність адвоката.

43. Підстави, суб'єкти та порядок притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

44. Етапи дисциплінарного провадження щодо адвоката.

45. Види дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвоката за порушення правил адвокатської етики.

46. Цивільно-правова (матеріальна відповідальність адвоката).

47. Поняття та роль етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

48. Адвокатська етика й адвокатська деонтологія.

49. Етичні стандарти поведінки адвокатів.

50. Джерела етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

51. Суть правил професійної етики.

52. Генеральні принципи етики адвокатів Міжнародної асоціації юристів.

53. Суть і зміст основних загально визнаних етичних стандартів професійної поведінки адвокатів.

54. Європейські стандарти етичних взаємовідносин між адвокатами.

55. Європейські стандарти дотримання норм адвокатської етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвоката.

56. Стандарти етики професійних відносин адвоката і соціальні мережі.

57. Гонорар адвоката: європейські стандарти та вимоги національного права.

58. Основні нормативно-правові акти, які регламентують відносини у сфері встановлення та виплати винагороди адвокатам.

59. Роль Хартії основних принципів європейської адвокатської професії у регулюванні питань стосовно адокатського гонорару.

60. Характеристика положень Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства щодо гонорарної політики адвокатів.

61. Стандарти визначення розміру гонорару адвоката. Зміст принципу справедливого ставлення до клієнтів у питаннях гонорару.

62. Гонорар успіху адвоката і стандарти його застосування.

63. Інститут гонорару за рекомендацією.

64. Практика Європейського суду з прав людини з питань установлення та виплати гонорару адвоката.

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативні джерела

1. Висновок Консультативної ради європейських суддів № 16 (2013) Про відносини між суддями та адвокатами від 15.11.2013 р., прийнятий на 14-му пленарному засіданні КРЄС (м. Страсбург, 13 – 15.11.2013 р.) URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6).
2. Декларація про основні принципи правосуддя для жертв злочину й перевищення влади від 29.11.1985 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_114
3. Директива Ради ЄС №77/249 від 22 березня 1977 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_288
4. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського співтовариства від 01.10.1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343
6. Загальні принципи для спільноти юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів (ІВА) 20.09.2006 р. у Чикаго. URL: www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=FF459E31-D2E8-4EA8.
7. Звід принципів для захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі, схвалений Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 43/173 9.12.1988 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_206
8. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році: Підготовлено Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції за підтримки Представництва ЄС в Україні та проекту Association4U, що фінансується Європейським Союзом. Київ, 2019. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/AA_report-UA.pdf.

9. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи (РААПТЕ) 28 жовтня 1988. URL: [http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ\(orig\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ(orig).pdf)

10. Кодекс професійної поведінки адвокатів у Міжнародному кримінальному суді. URL: https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/BD397ECF-8CA8-44EF-92C6-AB4VEBD55BE2/140125/ICCASP432Res1_Russian.pdf

11. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

12. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України, 1996. № 30. Ст. 141.

13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12. 1966 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

15. Міжнародні принципи незалежності та підзвітності суддів, адвокатів і прокурорів URL: <http://www.refworld.org.ru/category,REFERENCE,ICJURISTS,,,52e64cf74,0.html>

16. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»), затверджені резолюцією 40/33 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_211

17. Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими ООН, прийняті на першому конгресі ООН з попередження злочинності та поводженню з правопорушниками 22 серпня – 3 вересня 1955 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_212

18. Общие принципы для сообщества юристов: приняты в Международной ассоциацией юристов (ИВА) 20.09.2006 г. в г. Чикаго. URL: <http://advokpalata21.ru/urbanleft/osnoyepuristov.html>.

19. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН із попередження злочинів у серпні 1990 р. у Нью-Йорку URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_835

20. Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинам і поведженню з правопорушниками. Гавана, 27.08 – 07.09.1990 р. / URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_313

21. Принципи та керівні положення Організації Об'єднаних Націй щодо забезпечення доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя, схвалені Генеральною Асамблеєю ООН у 2012 р. (United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems) URL: <http://old.minjust.gov.ua/file/24526.pdf>

22. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.01.2017 р. № 5076–VI. База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

23. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. База даних : «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#n78>

24. Про відносини між суддями та адвокатами»: висновок Консультативної ради європейських суддів № (2013) 16 від 15 листопада 2013 р. URL:

<https://court.gov.ua/userfiles/KRES%20Vusnovok.pdf>

25. Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі : постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 № 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2012-%D0%BF#n10>.

26. Проєкт Ради Європи в Україні «Посилення спроможностей адвокатів та правозахисників щодо реалізації на національному рівні положень Європейської конвенції з прав людини та Європейської соціальної хартії (переглянутої)». URL: <http://www.coe.int/en/web/kyiv/39>

27. Про виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лют.

2006 р. № 3477-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

28. Резолюція (76) 5 Комітету міністрів Ради Європи «Про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах», ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи на 254 засіданні заступників міністрів 18 лютого 1976 року. URL:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B);

29. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 2 березня 1978 року). URL:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B);

30. Рекомендація (2005) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам, що містить форму заяви на отримання правової допомоги за кордоном для використання відповідно до Європейської угоди про передачу заяв про надання правової допомоги (CETS № 092) та Додаткового протоколу до неї (CETS № 179), ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 15 червня 2005 року. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B);

31. Рекомендація (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 484 засіданні заступників міністрів 8 січня 1993 року). URL:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B);

32. Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя» від 14.05.1981. URL:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B);

33. Рекомендація Ради Європи № (2000) 21 від 25.10.2000 про свободу професійної діяльності адвокатів [URL:](#)

http://sc.gov.ua/ua/rekomendaciji_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html

34. Стандарти незалежності юридичної професії, прийняті Міжнародною асоціацією юристів у вересні 1990 р. URL: <http://kodex9.pravo.eh.org.ua/24.htm>

35. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.07. 1945 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010

36. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12. 2000 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524

37. Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів. Срийнято на пленар. сес. ССВЕ 24.11. 2006 р. URL: <http://tomorrowlawyer.org/wp-content/uploads/2017/03/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F.pdf>

Основна література

1. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури: функціональні та організаційні аспекти: монографія. НУ ОЮА. Одеса : Юридична література, 2017. 357 с.

2. Бакаянова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине: монография. Одесса: «Юридическая литература», 2005. 151 с.

3. Святоцька В.О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: пррівняльно-правове дослідження : монографія. Київ : Ін Юре, 2019. 477 с.

4. В. Святоцька. Європейські стандарти функціонування адвокатури. *Право України*. 2007. № 12. - С. 69-71. - Бібліогр.: 10 назв

5. Святоцька В.О. Адвокатура Європейського Союзу в юридичному механізмі системи захисту прав людини. *Право України*. 2016. № 8. С. 92–94.

6. Бірюкова А.М. Адвокатура України в умовах глобалізації: монографія. К.: Алерта, 2018. 424 с.

7. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства

країн Європейського Союзу та України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 490 с.

8. Антонюк С. А. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні у контексті євроінтеграції // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". - 2019. - 3. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2019-3-5009>

9. Молло Ф.Э. Правила адвокатской профессии во Франции. Вопросы адвокатуры. 2000. № 1. С. 6–91.

10. Чекмарьова Л.Ю. Професійна відповідальність адвоката: поняття та основні ознаки. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2017. № 2. Т. 2. С. 150–153.

11. Професійна діяльність адвоката підлягає обов'язковому страхуванню – досвід Угорщини / Національна Асоціація Адвокатів України. Режим доступу: <http://unba.org.ua/news/print/2377-profesijna-diyal-nist-advokata-pidlyagae-obovyazkovomu-strahuvannyu--dosvid-ugorshini.html>

12. Боков О. Яким чином відбувається страхування діяльності адвокатів за кордоном і про що цей досвід говорить Україні / Боков О. // Закон і бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radako.com.ua/news/yakim-chinom-vidbuvaietsya-strahuvannyadiyalnosti-advokativ-za-kordonom-i-pro-shcho-cey-dosvid>

13. Європейські стандарти в адвокатурі передбачають страхування професійної відповідальності адвоката / Національна Асоціація Адвокатів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/news/print/1336-evropejs-ki-standarti-vadvokaturi-peredbachayut-strahuvannya-profesijnoi-vidpovidalnosti-advokata.html>

14. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2019. -

36 с.

15. Бакаянова Н.М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України. Прикарпатський юридичний вісник, 2017. № 1(16). С. 179–183.

16. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. *Проблеми законності*, 2019. Вип. 145. С. 205–214.

17. Божков В. В. Поняття дисциплінарної відповідальності адвоката. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2016. № 3. С. 167–170. С. 170. URL:http://sej.org.ua/3_2016/51.pdf

18. Бронз И. Л. Этические проблемы адвокатской деятельности: повторение уроков и задание на будущее. «*Вісник Одеської адвокатури*». Спеціальний випуск «*Адвокатська етика*», 2019. С. 17–20. С. 18–19.

19. Варфоломеєва Т., Жуковська О. Історія розробки перших правил адвокатської етики в Україні. URL:<https://tomorrowlawyer.org/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB-%D0%B0%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/>

20. Варфоломеєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. № 1(14). С. 7-20. С. 12.

21. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів. *Інформація і право*, 2015. № 3. С. 115–122. С. 117. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19

22. Вільчик Т.Б. Гарантії дотримання принципу конфіденційності у адвокатській діяльності (порівняльний аналіз

законодавства Європейського Союзу та України). *Юрист України*, 2015. № 3–4. С. 34–40.

23. Волошина Л.О. Поняття та види юридичної відповідальності адвоката. *Вісник кримінального судочинства*, 2016. № 2. С. 129-135.

24. «Гонорар успеха»: опыт разных государств. Адвокатская газета, 1-15 февраля 2020 года. № 3 (308). <https://www.advgazeta.ru/obzory-i-analitika/gonorar-uspekha-opyt-raznykh-gosudarstv/>

25. Дроздов О. Гарантії адвокатської діяльності в контексті міжнародних стандартів або «больові точки» сьогодення Адвокатури України (тези доповіді на міжнародній конференції: «Адвокатура – інститут збереження демократії і гарантія прав людини», яка відбулася у м. Києві 30 серпня 2018 року). *Сайт Національної асоціації адвокатів України*. URL : <http://unba.org.ua/publications/3509-garantii-advokats-koi-diyalnosti-v-konteksti-mizhnarodnih-standativ-abo-bol-ovi-tochki-s-ogodennya-advokaturi-ukraini.html>

26. Етика правника: збірка тез доповідей і повідомлень учасників круглого столу (21 листопада 2019 р.) / за ред. Т. Б. Вільчик, Я. О. Ковальнової. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 307 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/SB_Etika_pravnuka_2019.pdf

27. Заборовський В. В. Правова природа принципів, на яких побудовані взаємовідносини адвоката із судом та іншими учасниками судового провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*, 2015. Вип. 32. Т. 3. С. 157-161.

28. Звіт за результатами аналізу змісту Правил адвокатської етики НААУ на предмет їх відповідності міжнародним стандартам. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/NJ_Bar_RoC_Report-

_Wortham_Oct_2018_UKR_.pdf

29. Звіт співробітників юридичного факультету Маастрихтського університету щодо юридичної можливості стягувати винагороду за результат.
URL:https://repository.tudelft.nl/assets/uuid:12b6e91e-e83e-44df-b448-f41a36708010/1347-summary_tcm28-68908.pdf

30. Іваницький С. О. Доброчесність адвоката. Актуальні проблеми судового права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 23 квіт. 2018 р.). редкол.: Л.М. Москвич (голова) та ін. Харків : Право, 2018. 506 с. С. 59–60.

31. Модельні правила незалежності та взаємовідносин адвоката: Адвокат майбутнього. URL:
<http://tomorrowlawyer.org/wp-content/uploads/2017/.pdf>

32. Настанова до професійної поведінки адвокатів Шотландії. advocates.org.uk: інформаційний портал. URL:
http://www.advocates.org.uk/downloads/guidetoconduct_5thedition.pdf

33. Погорецький М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. *Юридична Україна*, 2015. № 4-5. С. 124–129.

34. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2013. № 4. С. 421–428.

35. Польський О. Ю. Правові засади рекламування адвокатської діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 2016. № 2 (99). С. 113–122

36. Правила професійної етики адвоката у Франції. Закон від 12.07.2005 р.. № 2005-790. URL:
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000633327&dateTexte=&categorieLien=id>

37. Ромовська З. В. Суд і адвокат: проблеми співпраці. *Адвокат*, 2013. № 1. С. 6–9.

38. Бірюкова А.М. Адвокатура України в умовах глобалізації: монографія. К.: Алерта, 2018. 424 с.

39. Северин К. М. Принцип уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 2014. № 10-1, т. 1. С. 151–153. (Сер. «Юриспруденція»).

40. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. 240 с.

41. Щербанюк О.В. Європейські стандарти доступу до адвокатської діяльності. Право України, 2019. № 12. С. 70-83.

Додаткова література

1. Адвокатура України: підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом). За заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ: Алерта, 2016. 864 с.

2. Азаров Д. Н. Формирование профессиональных этических правил и дисциплинарной ответственности адвоката: дис. канд. юр. наук: 12.00.11. М., 2009. 204 с.

3. Антонюк Н. Про представництво в суді без повноважень. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/107299-pro-predstavnitstvo-v-sudi-bez-povnovazhen>

4. Анцупов Д. Сравнительно-правовая характеристика адвокатской тайны в США, Германии и Франции. URL: https://zakon.ru/blog/2016/10/31/sravnitelnopravovaya_harakteristika_advokatskoj_tajny_v_ssha_germanii_i_francii

5. Бакаянова Н. М., Храпенко О. О. Історія адвокатури України у запитаннях та відповідях, ілюстраціях та фотографіях: навчальний посібник. Одеса: «Юридична література», 2016. 215 с.

6. Бакаянова Н.М. Етичні аспекти прийняття адвокатом доручення на ведення справи. Актуальні проблеми держави і права, 2008. № 36. С. 163-168.

7. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.

8. Бакаянова Н.М. Чесність та добропорядна репутація адвоката. «Вісник Одеської адвокатури». Спеціальний випуск «Адвокатська етика», 2019. С. 5–10.

9. Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бірюкова Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2019. - 36 с.

10. Бочуляк Н. І. Адвокатське самоврядування в контексті сучасних світоглядних орієнтирів [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Бочуляк Назар Ігорович ; Хмельниц. облрада, Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Леоніда Юзькова. Хмельницький, 2020. - 20 с.

11. Бронз И.Л. Новейшая история адвокатуры Украины (в документах и статьях). Одесса: «Акватория», 2016. – 256 с.

12. Верховний Суд поставив крапку у спорі про розмежування професійної етики та приватного життя адвоката. URL:<https://vkdkka.org/verhovnij-sud-postaviv-krapku-u-spori-pro-rozmezhuвання-profesijnoji-etiki-ta-privatnogo-zhittya-advokata/>

13. Вільчик Т. Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів. Форум права, 2016. № 1. С. 30–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_1_7.

14. Волошина Л. О. Теоретичні та організаційно-правові засади юридичної відповідальності адвокатів [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Волошина Людмила Олександрівна ; Приват. ВНЗ "Львів. ун-т бізнесу та права". - Львів, 2017. - 20 с.

15. Гамалюк Б. М., Семенюк І. Я. Моральні імперативи в системі професійної адвокатської діяльності. Науковий вісник

Львівського державного університету внутрішніх справ, 2018. № 3.
URL:https://www.lvduvs.edu.ua/en/documents_pdf/visnyky/nvsy/nvsy_03_2018/12.pdf

16. Гвоздїй В. А. Адміністративно-правовий статус органів адвокатського самоврядування [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Гвоздїй Валентин Анатолійович ; Тернопіл. нац. екон. ун-т. - Тернопіль, 2020. - 20 с.

17. Гончаренко В. С. Правовий статус іноземного адвоката в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Гончаренко Володимир Сергійович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2019. - 19 с.

18. Діхтярь А.В., Овчаренко О.М. Адвокатська етика у соціальних мережах. Порівняльно аналітичне право, 2020. № 1. С. 612–617.

19. Заблотний М. Кримінальне провадження проти адвоката не може бути підставою для відтермінування його дисциплінарної відповідальності. Закон і бізнес. В. 29 (1327). 22.07–31.07.2017
URL: http://zib.com.ua/ua/129585-kriminalne_provadzhennya_proti_advokata_ne_mozhe_buti_pidsta.html

20. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії: Практичний посібник / Я.П. Зейкан. – 2-ге вид., стереотип. – К.: КНТ, 2008. – 788 с.

21. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.

22. Іваницький С. Оптимізація системної побудови адвокатури України. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, 2016. 2(74), 82-102. URL <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/429>

23. Іваницький С.О. Спеціалізація як принцип організації адвокатури. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, 2015. № 4. С. 64–77.

24. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: Монографія. - Київ: Інтерсервіс, 2017. - 800 с.

25. Каденко О.О. Адвокатура як соціальний інститут. Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В.В. Долежана/ уклад.: І.О. Кісліцина, М.О. Деменчук, С.І. Єленич ; відп. Ред.. Н.М. Бакаянова. Одеса : Юридична література, 2018. 176 с. С. 165–167.

26. Книгін К. Г. Організаційно-правові форми надання правової допомоги адвокатом за чинним законодавством України. Актуальні проблеми держави і права, 2014. Вип. 72. С. 417–423.

27. Книгін К. Г. Суб'єкти договору надання правових послуг адвокатом. Актуальні проблеми держави і права, 2012. Вип. 66. С. 200–208.

28. Князева Н.В. Принципи професійної діяльності адвоката в Україні. Форум права, 2017. № 3. С. С. 78–83. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2017_3_15.pdf

29. Компанейцев С. Б. Деонтологічні засади діяльності адвоката: поняття, ознаки. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, 2012. Вип. 3. С. 301-308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2012_3_36

30. Кухнюк Д. В. Нові правила адвокатської етики як джерело адвокатського самоврядування в Україні. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні : Матеріали Міжнародної наукової конференції (Чернівці, 26-27 жовтня 2017 р.). Чернівці: Технодрук, 2017. С. 260-263.

31. Кухнюк Д. Етика адвоката: прийняття доручення клієнта. URL: <http://tomorrowlawyer.org/etika-advokata-priynyatyadoruchenyu-k/>

32. Лаларди А. Адвокаты Евросоюза борются за свои права. Новая адвокатская газета, 2009. №. 10. URL : <http://www.advgazeta.ru/rubrics/11/290>.

33. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2002. 19 с.

34. Мулява О.О. Свобода вираження поглядів як ознака незалежності адвокатури. Порівняльно аналітичне право, 2020. № 4. С. 768–775.

35. Наконечний В. Нормы поведения адвокатов в соцсетях: мировой опыт и украинские реалии. *Юрлига*. URL: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2015/7/23/131893.htm>

36. Обловацька Н. О. Страхування професійної відповідальності в Україні / Н.О. Обловацька // Адвокат. – 2010. – № 9. – С. 26–30.

37. Організація роботи адвокатури в Україні : навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Харків : Право, – 2014.

38. Пацкан Н. В. Організаційно-правові засади доступу до адвокатської діяльності [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Пацкан Наталія Василівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2019. - 17 с.

39. Переверза І. М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Переверза Ірина Михайлівна ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Одеса, 2016. - 20 с.

40. Погорецький М. А. Адвокатура України: підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 365 с.

41. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо обов'язкового страхування професійної відповідальності адвоката) від 06.07.2015 р. № 2298а // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=559098.

42. Семенюк І. Я. Моральні засади адвокатської практики: теоретико-правовий аспект [Текст] : монографія / І. Я. Семенюк. -

Львів : БОНА, 2019. - 217 с. - Бібліогр.: с. 186-217. - 30 прим. - ISBN 978-966-2626-90-2

43. Семенюк І. Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук; Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2015. 240 с.

44. Сенюта І. Я. Правові позиції Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я [Текст] : метод. рек. для адвокатів : практ. посіб. / [І. Я. Сенюта] ; Нац. асоц. адвокатів України, Ком. мед. і фармацевт. права та біоетики. - Харків : Фактор, 2020. - 191 с. - Бібліогр.: с. 187-191.

45. Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо етичних аспектів відносин адвоката з правоохоронними органами. Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури. Рішення від 25 липня 2020 року № VII-011/2020. URL: <https://vkdkka.org/uzagalnennya-distsiplinarnoji-praktiki-kvalifikatsijno-distsiplinarnih-komisij-advokaturi-schodo-etichnih-aspektiv-vidnosin-advokata-z-pravoohoronnimi-organami/>

46. Фляжнікова Я. Адвокати в соціальних мережах. Етико-деонтологічний аспект. *Visegrad Journal on Human Rights*, 2017. № 1. С. 123–127.

47. Хмелевська Н. В. Теоретичні й нормативно-прикладні основи забезпечення правничої допомоги адвокатом в Україні [Текст] : монографія / Хмелевська Наталя Володимирівна. - Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. - 253 с. : іл. - Бібліогр.: с. 229-253. - 300 прим. - ISBN 978-617-7169-89-4

48. Храпенко О. О. Дотримання Правил адвокатської етики на телебаченні та в Інтернеті. URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12438/Khrapenko%20Visnik%20adv.pdf?sequence>

49. Чаленко А. О. Принципи адвокатури та адвокатської діяльності: проблеми розмежування. Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки. Матеріали II Міжнародної

науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 20-21 березня 2015 року). У 2-х частинах. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. Ч. 1. 208 с. С. 200–202.

50. Шандула О.О., Чубейко В.І. Моральні засади адвокатської діяльності. Юридичний науковий електронний журнал, 2020. № 8. С. 492-494.

51. Шевердін М. Основні принципи адвокатської етики. Асоціація правників України. URL: <http://uba.ua/ukr/news/4919/>

52. Юридична деонтологія: підручник / НЮУ ім. Ярослава Мудрого; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.

53. Ясевін В, Василик І. Взаємодія адвокатів Угорщини з клієнтами, колегами, судом і третіми особами. URL :<https://www.hsa.org.ua/blog/vzayemodiya-advokativ-ugorshhyny-z-kliyantamy-kolegamy-sudom-i-tretimi-osobamy/>

54. Compatibility of Ukrainian law and practice with the requirements of the European Convention of Human Rights [Text] / prep. M. Buromenskij [a.o.] ; Council of Europe. - Kyiv ; Strasburg : The Directorate General of Human Rights, 2001. - 176 p. - (HRCAD (2001)4)

55. DeMott, Deborah A. The Lawyer as Agent. 1998. URL: <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3506&context=flr>

56. English-Ukrainian international case law dictionary [Text] / [under gen. editorship of S. V. Kivalov, Yu. V. Yulinetska] ; Nat. univ. "Odessa law acad.". - 2nd ed. - Odessa : Yurydychna Literatura, 2018. - 547 p. - Назва у вих. відом. : Англійсько-український словник термінології міжнародного права. - Текст англ., укр. - 300 пр. прим. - ISBN 978-966-419-346-4

57. Fischell D.R. Lawyers and confidentiality. The University of Chicago Law Review. 1998. Vol. 65. № 1. P. 1–33.

58. Forsyth W. Hortensius: or the Advocate. An historical essay. London Kila, Mass.: Kessinger. 2007. P. 393, 395-397, 404.

59. Grace M. Giesel, Client Responsibility for Lawyer Conduct: Examining the Agency Nature of the Lawyer-Client Relationship-2007. URL:

<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=nlr>

60. Jurisprudence issues in the development of legal literacy and legal awareness of citizens [Text] : collective monogr. / [D. M. Bielov et al.]. - Lviv ; Toruń : Liha-Pres, 2019. - IV, 259 p. - Бібліогр. в кінці ст. - 150 пр. прим. - ISBN 978-966-397-151-3

61. Karnavas. Michael G. Lawyer's ethics. Skopje : OSCE, 2016. 104 P.

62. Rothwell R. Success fees: a word of warning. The Law Society Gazette, 25 August 2015. <https://www.lawgazette.co.uk/comment-and-opinion/success-fees-a-word-of-warning/5050634.article>

Інформаційні інтернет-ресурси

1. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

2. Перша всеукраїнська програма професійного розвитку для адвокатів «Адвокат майбутнього» – <http://tomorrowlawyer.org/>

3. Сайт Венеціанської комісії: <https://www.venice.coe.int/webforms/events/>

4. Сайт Верховного Суду: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

5. Сайт Верховної Ради України: <https://rada.gov.ua/>

6. Сайт Європейського суду з прав людини: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>

7. Сайт журналу «Адвокат» – <http://iadvocate.com.ua/>

8. Сайт Конституційного Суду України: <http://www.ccu.gov.ua/>

9. Сайт Міністерства юстиції України:
<https://minjust.gov.ua/>
10. Сайт Національної асоціації адвокатів України
<https://unba.org.ua/rau>
11. Система Верховної Ради України щодо пошуку
нормативно-правових актів – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>

Навчально-методичне видання

***ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ
АДВОКАТУРИ
Навчально-методичний посібник***

Автори: Паскар Ауріка Лазорівна, Щербанюк Оксана
Володимирівна.